

Sygn. akt VIII *Pa 128/18*

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 17 kwietnia 2019 r.

Sąd Okręgowy w Gliwicach VIII Wydział Pracy i Ubezpieczeń Społecznych

w składzie:

Przewodniczący:	SSO Grażyna Łazowska (spr.)
Sędziowie:	SSO Teresa Kalinka SSO Małgorzata Andrzejewska
Protokolant:	Ewa Gambuś

po rozpoznaniu w dniu 12 kwietnia 2019r. w Gliwicach

sprawy z powództwa A. G. (G.)

przeciwko Spółce (...) Spółce Akcyjnej w B.

o rekompensatę za utracony deputat węglowy

na skutek apelacji pozwanej

od wyroku Sądu Rejonowego w Tarnowskich Górach

z dnia 21 maja 2018 r. **sygn. akt** IV P 210/18

oddala apelację.

(-) SSO Małgorzata Andrzejewska (-) SSO Grażyna Łazowska (spr.) (-) SSO Teresa Kalinka

Sędzia Przewodniczący Sędzia

Sygn. akt VIII Pa 128/18

UZASADNIENIE

Powód A. G. odwołał się od odmowy przyznania przez Spółkę (...) SA w B. świadczenia rekompensacyjnego z tytułu utraty prawa do bezpłatnego węgla, wskazując że jest osobą uprawnioną do tego świadczenia.

Pozwana wniosła o oddalenie powództwa i zasądzenie kosztów procesu podnosząc, że powód nie udowodnił swoich uprawnień do żądanego świadczenia.

Wyrokiem z dnia 21 maja 2018r. Sąd Rejonowy w T. zasądził od pozwanej na rzecz powoda kwotę 10 000zł. tytułem świadczenia rekompensacyjnego z tytułu utraty prawa do bezpłatnego węgla.

Sąd Rejonowy ustalił, że powód pracował w (...) SA Oddział (...) do dnia 16 grudnia 2011 roku, kiedy to stosunek pracy rozwiązano za porozumieniem stron, a powód przeszedł na emeryturę górniczą. Zgodnie z ustaleniem Sądu pierwszej instancji, powód jako emeryt powód nie złożył wniosku o wydawanie mu deputatu węglowego, wobec czego go nie pobierał.

Powód zwrócił się o zapłatę świadczenia rekompensacyjnego do pozwanej Spółki. Pozwana Spółka odmówiła przyznania rekompensaty.

W tak ustalonym stanie faktycznym Sąd Rejonowy uznał, że roszczenie powoda zasługuje na uwzględnienie.

Sąd pierwszej instancji wskazał, że zgodnie z art. 4 ust. 1 ustawy z dnia 12 października 2017 r. o świadczeniu rekompensacyjnym z tytułu utraty prawa do bezpłatnego węgla wysokość rekompensaty z tytułu utraty prawa do bezpłatnego węgla wynosi 10 000 zł. Rekompensata ta zgodnie z art. 3 ustawy przysługuje osobie uprawnionej, z wyjątkiem osoby uprawnionej, której roszczenia z tytułu prawa do bezpłatnego węgla podlegają zaspokojeniu na podstawie prawomocnego wyroku sądowego.

Pod pojęciem osoby uprawnionej zgodnie z art. 2 pkt 1 ustawy rozumie się emeryta i rencistę mających ustalone prawo do emerytury lub renty z tytułu niezdolności do pracy i pobierających to świadczenie, uprawnionych w trakcie pobierania świadczenia z tytułu emerytury lub renty do bezpłatnego węgla na podstawie postanowień układów zbiorowych pracy, porozumień lub innych regulacji obowiązujących w przedsiębiorstwie górniczym, które utraciły moc obowiązującą przed dniem wejścia w życie ustawy, na skutek zawartych porozumień lub dokonanych wypowiedzeń, a także wdowy, wdowców i sieroty mających ustalone prawo do renty rodzinnej po osobie, o której mowa wyżej.

Przesłankami warunkującymi prawo do otrzymania świadczenia rekompensacyjnego są przejście na emeryturę lub rentę z przedsiębiorstwa górniczego oraz posiadanie prawa do bezpłatnego węgla na podstawie postanowień układu zbiorowego pracy, porozumienia lub innej regulacji obowiązującej w przedsiębiorstwie górniczym, które utraciły moc obowiązującą przed dniem wejścia w życie ustawy, na skutek zawartych porozumień lub dokonanych wypowiedzeń.

Pod pojęciem przedsiębiorstwa górniczego rozumieć zaś należy spółkę węglową - jednoosobową spółkę Skarbu Państwa, która prowadziła w dniu 31 grudnia 2011 r. wydobywanie węgla kamiennego na podstawie koncesji, a także spółkę, w której Skarb Państwa lub spółki węglowe posiadały w dniu 31 grudnia 2011 r. akcje lub udziały, która prowadziła w tym dniu wydobywanie węgla kamiennego na podstawie koncesji.

Dalej Sąd Rejonowy powołał się na uzasadnienie projektu ww. ustawy, w którym mowa „że ze względu na bardzo trudną sytuację ekonomiczno-finansową przedsiębiorstw górniczych, zarządy niektórych spółek węglowych podjęły jednostronne decyzje o wypowiedzeniu prawa do bezpłatnego węgla w naturze dla emerytów i rencistów. Z uwagi na to, że pozbawianie emerytów i rencistów z przedsiębiorstw górniczych wskazanego uprawnienia przebiega od kilku lat, na potrzeby ustawy w art. 2 pkt 2 jako moment rozpoczęcia procesu wypowiedzania przez przedsiębiorstwa górnicze prawa do bezpłatnego węgla dla emerytów i rencistów górniczych przyjęto datę 31.12.2011 r.

Wypowiedzenie prawa do bezpłatnego węgla dla emerytów i rencistów z przedsiębiorstw górniczych - wynikającego z przepisów zbiorowego prawa pracy, tj. układów zbiorowych czy też porozumień zawieranych pomiędzy pracodawcą a stroną społeczną reprezentowaną przez związki zawodowe - zlikwidowało, leżący po stronie przedsiębiorstw górniczych, obowiązek do ich wydawania i finansowania. W związku z powyższym, celem projektu jest wypłacenie finansowanego ze środków budżetu państwa świadczenia rekompensacyjnego z tytułu trwałej utraty prawa do bezpłatnego węgla, rekompensującego w możliwie jak największym stopniu korzyści utracone w wyniku nieotrzymywania deputatu węglowego bądź ekwiwalentu pieniężnego. Każda z osób spełniających określone w projektowanej ustawie przesłanki otrzymania świadczenia rekompensacyjnego będzie mogła wystąpić o jego wypłatę poprzez złożenie wniosku wraz z oświadczeniem, którego treść określa ustawa. Osobą uprawnioną w rozumieniu niniejszej ustawy jest emeryt lub rencista, który nie tylko miał ustalone prawo do emerytury lub renty z tytułu

niezdolności do pracy, ale również pobierał świadczenie z tego tytułu. Osobie takiej przysługiwało również, na podstawie przepisów wewnętrznie obowiązujących w przedsiębiorstwie górniczym, prawo do bezpłatnego węgla, które trwale utracił przed dniem wejścia w życie niniejszej ustawy.

Osobą nieuprawnioną w rozumieniu niniejszej ustawy jest natomiast pracownik przedsiębiorstwa górniczego, który miał ustalone prawo do emerytury lub renty na dzień skutecznego wypowiedzenia prawa do bezpłatnego węgla emerytom i rencistom, ale nie rozwiązał stosunku pracy i nie wystąpił do ZUS z wnioskiem o wypłatę emerytury lub renty. Przedsiębiorstwa górnicze skutecznie wypowiedziały wewnątrzzakładowe przepisy prawa pracy, dotyczące prawa do bezpłatnego węgla, tylko w przypadku emerytów i rencistów, którzy spełniają jednocześnie dwa warunki, tj. nabyli uprawnienia oraz pobierają świadczenie z ZUS. Wewnątrzzakładowe przepisy prawa pracy obowiązujące w przedsiębiorstwach górniczych nadal przyznają prawa dla pracowników. W związku z powyższym niezaliczanie do grupy osób uprawnionych pracowników, którzy nabyli uprawnienie do emerytury lub renty, ale nie pobierali świadczenia, ma na celu wyeliminowanie przypadków, w których osoba taka pobiera deputat przysługujący pracownikom.

Jak wynika z dat przyjętych w definicji osoby uprawnionej z przedsiębiorstwa górniczego, nie są również osobami uprawnionymi w rozumieniu niniejszej ustawy emeryci i renciści z kopalń zlikwidowanych przed dniem 1 stycznia 2007 r. Jak wskazano powyżej, na podstawie posiadanego przez te osoby prawa do bezpłatnego węgla, ZUS wypłaca im ekwiwalent pieniężny na mocy ustawy z dnia 7 września 2007 r. o funkcjonowaniu górnictwa węgla kamiennego. Wynika to z faktu, że przy likwidacji tych kopalń nie zostały wypowiedziane ponadzakładowe czy też zakładowe układy zbiorowe pracy, z których przedmiotowe uprawnienie wynikało.

Katalog osób, które nie będą mogły pobierać świadczenia rekompensacyjnego przyznawanego niniejszą ustawą obejmuje emerytów i rencistów, których roszczenia z tytułu prawa do bezpłatnego węgla podlegają zaspokojeniu na podstawie prawomocnego wyroku sądowego. Przyjęto bowiem, że ich sytuacja, dzięki zaspokojeniu roszczeń, jest równa sytuacji emerytów i rencistów otrzymujących ekwiwalent, w związku z tym przyznawanie im świadczenia rekompensacyjnego czyniłoby ich pozycję uprzywilejowaną.”

Następnie Sąd pierwszej instancji stwierdził, że powód z przedsiębiorstwa górniczego przeszedł na emeryturę górniczą i pobiera to świadczenie. Przechodząc na emeryturę górniczą bezpośrednio z przedsiębiorstwa górniczego powód był uprawniony do pobierania deputatu. Faktycznie go nie pobierał bowiem nie złożył wniosku o jego wydawanie. W ocenie Sądu Rejonowego, oczywistym jest, że powód w oparciu o układ zbiorowy jako były górnik, przechodząc w grudniu 2011 roku na emeryturę górniczą był uprawniony do deputatu węglowego. Sąd podkreślił, że ustawa o świadczeniu rekompensacyjnym z tytułu utraty prawa do bezpłatnego węgla wymaga, aby osoba uprawniona do świadczenia rekompensacyjnego pobierała świadczenie emerytalne lub rentowe oraz by osoba taka była uprawniona do bezpłatnego węgla, lecz nie wymaga by pobierała bezpłatny węgiel.

Ponieważ powód wszystkie te przesłanki spełnił, Sąd Rejonowy uwzględnił powództwo w całości, a na podstawie art. 102 kpc odstąpił od obciążania pozwanej Spółki kosztami procesu.

Apelację o powyższego wyroku wniosła pozwana, zarzucając:

- 1) naruszenie przepisów postępowania, a to art. 233 kpc poprzez brak wszechstronnej oceny zgromadzonego w sprawie materiału dowodowego oraz dokonanie dowolnej, zamiast swobodnej oceny dowodów, a w szczególności polegającej na przyjęciu, że powód udowodnił, iż posiadał prawo do deputatu węglowego z przedsiębiorstwa górniczego w rozumieniu ustawy, pomimo, że okoliczność taka nie wynikała z jakiegokolwiek dowodu przeprowadzonego w sprawie, a jedynie z gołosłownych twierdzeń powoda ;
- 2) naruszenie przepisów postępowania, a to art. 321§1 kpc poprzez orzeczenie ponad żądanie pozwu tj. zasądzenie na rzecz powoda kwoty 10 000zł pomimo, że powód nigdy nie sformułował żądania zasądzenie na jego rzecz jakiegokolwiek kwoty pieniężnej,

3) naruszenie prawa materialnego, a to art. 2 ust 1 ustawy z dnia 12.10.2017r. o świadczeniu rekompensacyjnym.. poprzez uznania powoda za osobę uprawnioną do rekompensaty w rozumieniu tego przepisu w sytuacji, w której powód nie udowodnił spełnienia przez niego przesłanki posiadania prawa do deputatu węglowego z przedsiębiorstwa górniczego w rozumieniu ustawy w trakcie pobierania emerytury, a więc nie wykazał, że jest osobą uprawnioną w rozumieniu powołanego przepisu,

4) naruszenie przepisów prawa materialnego, a to art. 6 kc, poprzez jego niezastosowanie i przyjęcie, wbrew rozkładowi ciężaru dowodu, że powód udowodnił, iż posiadał prawo do deputatu węglowego z przedsiębiorstwa górniczego w rozumieniu ustawy pomimo, że okoliczność ta nie wynikała z jakiegokolwiek dowodu przeprowadzonego w sprawie, a jedynie z gołosłownym twierdzeń powoda – a także pomimo, że pozwana kwestionował tę okoliczność już w odpowiedzi na pozew, a więc nie można było uznać jej za bezsporną.

W oparciu o tak sformułowane zarzuty pozwana wniosła o zmianę zaskarżonego wyroku w całości i oddalenie powództwa oraz zasądzenie od powoda kosztów postępowania za obydwie instancje.

Powód wniósł o oddalenie apelacji, jako oczywiście bezzasadnej.

Sąd Okręgowy ustalił i zważył, co następuje

Apelacja pozwanej nie zasługuje na uwzględnienie.

Sąd I instancji w oparciu o przedstawione dowody poczynił prawidłowe ustalenia faktycznie, a następnie dokonał właściwej oceny zebranych dowodów i wyciągnął właściwe wnioski, które legły u podstaw wydania zaskarżonego wyroku.

W konsekwencji, Sąd Okręgowy oceniając jako prawidłowe ustalenia faktycznie i rozważania prawne dokonane przez Sąd I instancji, uznał je za własne co oznacza, że zbędnym jest ich szczegółowe powtarzanie w uzasadnieniu wyroku sądu odwoławczego.

Sąd Okręgowy uzupełnił postępowanie dowodowe i ustalił, że na mocy Porozumienia z dnia 20 grudnia 2004r., załącznika nr 14 zawartego pomiędzy (...) SA (poprzednik prawnej pozwanej) a organizacjami zawodowymi przyznano prawo do bezpłatnego węgla byłym pracownikom, których stosunek pracy został rozwiązany z (...) SA od dnia wejścia w życie załącznika w związku z przejściem na emeryturę - § 3 ust.1 pkt 1. Załącznik ten wszedł w życie z dniem 1 stycznia 2005r.

Należy wskazać, że podniesione w apelacji zarzuty nie wnoszą do sprawy żadnych nowych okoliczności faktycznych ani prawnych, które mogłyby stanowić podstawę do zmiany zaskarżonego orzeczenia.

Zgodnie z treścią art. 233 § 1 k.p.c. Sąd ocenia wiarygodność i moc dowodów według własnego przekonania, na podstawie wszechstronnego rozważenia zebranego materiału. Zasada swobodnej oceny dowodów jest jedną z podstawowych reguł procesu cywilnego. Odnosi się ona zarówno do wyboru określonych środków dowodowych jak i do sposobu ich przeprowadzenia. Ramy swobodnej oceny dowodów określone w art. 233 § 1 k.p.c. wyznaczone są wymaganiami prawa procesowego, doświadczenia życiowego oraz regułami logicznego myślenia, według których Sąd w sposób bezstronny, racjonalny i wszechstronny rozważa materiał dowodowy jako całość, dokonuje wyboru określonych środków dowodowych i wążąc ich moc oraz wiarygodność, odnosi je do pozostałego materiału dowodowego. Dając lub odmawiając wiary dowodom kieruje się wyłącznie własnym przekonaniem. Jeśli z określonego materiału dowodowego Sąd wyprowadził wnioski logicznie poprawne i zgodne z zasadami doświadczenia życiowego, to taka ocena dowodów nie narusza zasady swobodnej oceny dowodów przewidzianej w art. 233 k.p.c.

W ocenie Sądu Okręgowego, zgromadzony w sprawie materiał dowodowy został właściwie oceniony przez Sąd pierwszej instancji w świetle zapisów ustawy z dnia 12 października 2017r. o świadczeniu rekompensacyjnym z tytułu utraty prawa do bezpłatnego węgla. Jak słusznie podnosi Sąd Rejonowy powód wykazał, że jest emerytem

przedsiębiorstwa górniczego od grudnia 2011r., będącego poprzednikiem prawnym pozwanej (...) SA w K.. Emeryci (...) byli uprawnieni do bezpłatnego węgla na podstawie Porozumienia z 20 grudnia 2004r. Fakt, że Sąd Rejonowy nie powiadomił stron o tej znanej mu okoliczności w trybie art. 228§ 2 kpc nie naruszyło praw pozwanej do obrony, bowiem na jedynej rozprawie która odbyła się w tym postępowaniu, nikt nie stawiał się w imieniu pozwanej. A zatem powód wykazał, że jako emeryt pozwanej był uprawniony do bezpłatnego węgla. Nadto powód przedłożył decyzję ZUS, z której wynika, że od grudnia 2011r. pobiera emeryturę górnica. Stąd, ocena dowodów dokonana przez Sąd pierwszej instancji nie budzi żadnych zastrzeżeń Sądu Okręgowego.

Nietrafnie apelacja zarzuca naruszenie art. 321§1 kpc poprzez orzeczenie ponad żądanie pozwu. Powód w pozwie – wprowadzając w sposób nieporadny – sformułował żądanie zasądzenia na jego rzecz rekompensaty, której wysokość została ustalona w przywołanej ustawie na kwotę 10 000zł. Bezpośrednio żądanie to można wywieść ze sformułowania na stronie 5 pozwu, w którym domaga się przeprowadzenia dowodów na okoliczność zasadności dochodzonych przez niego od pozwanej roszczeń o wypłatę świadczenia rekompensacyjnego w kwocie 10 000zł. Cały kontekst pozwu potwierdza to żądanie powoda. Nie można przy tym pominąć okoliczności, że powód występuje w procesie samodzielnie i co widać z treści składanych pism nie korzystał z porad profesjonalnego pełnomocnika.

Po myśli art. 2 pkt 1 ustawy o świadczeniu rekompensacyjnym osobą uprawnioną do tego świadczenia jest emeryt mający ustalone prawo do emerytury i pobierających to świadczenie, uprawnionych w trakcie pobierania emerytury do bezpłatnego węgla na podstawie postanowień układów zbiorowych pracy, porozumień lub innych regulacji obowiązujących w przedsiębiorstwie górnym, które utraciły moc obowiązującą przed dniem wejścia w życie ustawy.

Jak to już wyżej wskazano powód spełnienie tych przesłanek wykazał, a zatem zarzut naruszenia przywołanego przepisu nie może się ostać. Podkreślenia wymaga, że również w toku postępowania apelacyjnego pozwana w żaden sposób nie podważyła tych ustaleń Sądu pierwszej instancji. W ocenie Sądu Okręgowego, pozwana w tym przypadku błędnie odwołuje się do ciężaru dowodu określonej w art. 6 kc bowiem mając na uwadze obowiązujące w (...) SA regulacje wewnętrzne tj. załącznik nr 14 Porozumienia z 20 grudnia 2004r. to na niej spoczął obowiązek dowiedzenia przed sądem, że powód do bezpłatnego węgla nie był uprawniony.

Istotnym w sprawie jest również, że przepis art. 5 ustawy o świadczeniu rekompensacyjnym nałożył na pozwaną określone obowiązki związane z rozpoznaniem wniosków o to świadczenie. I tak po myśli art. 5 ust.2 pkt 4 ustawy emeryt składając wniosek o to świadczenie zobowiązany był do złożenia informacji, że posiadała prawo do bezpłatnego węgla. Dalej art. 5 ust. 5 – 9 stanowi:

- „W przypadku gdy wniosek o wypłatę rekompensaty nie zawiera danych, o których mowa w ust. 2, lub nie dołączono do niego dokumentów, o których mowa w ust. 3 pkt 1, lub oświadczenia, o którym mowa w ust. 3 pkt 2, przedsiębiorstwo wypłacające niezwłocznie wzywa wnioskodawcę do uzupełnienia wniosku lub dołączenia dokumentów lub oświadczenia w terminie 7 dni od dnia doręczenia wezwania z pouczeniem, że nieuzupełnienie danych lub niedołączenie dokumentów lub oświadczenia w tym terminie spowoduje pozostawienie wniosku bez rozpoznania.
- Przedsiębiorstwo wypłacające, o którym mowa w art. 2 pkt 3 lit. a, zwraca się do przedsiębiorstwa górniczego, z którego osoba uprawniona, o której mowa w art. 2 pkt 1 lit. a, przeszła na emeryturę lub rentę, z wnioskiem o potwierdzenie informacji, o której mowa w ust. 2 pkt 4, w terminie 3 dni roboczych od dnia złożenia wniosku o wypłatę rekompensaty.
- Przedsiębiorstwo górnicze udziela przedsiębiorstwu wypłacającemu odpowiedzi w terminie 7 dni od dnia otrzymania wniosku o potwierdzenie informacji, o którym mowa w ust. 6.
- Przedsiębiorstwo wypłacające wypłaca rekompensatę, jeżeli przedsiębiorstwo górnicze potwierdzi informację, o której mowa w ust. 2 pkt 4.

- Przedsiębiorstwo wypłacające odmawia w formie pisemnej, z podaniem przyczyny odmowy, wypłaty rekompensaty, jeżeli wniosek złożyła osoba nieuprawniona”.

Pozwana w toku postępowania sądowego nie wykazała, że wyżej przytoczone obowiązki wykonała rozpoznając wniosek powoda o świadczenie rekompensacyjne, podobnie jak okoliczności że powód nie był uprawniony do bezpłatnego węgla.

W konsekwencji, Sąd Okręgowy podzielił stanowisko Sądu I instancji, że powód nabył uprawnienia do świadczenia rekompensacyjnego i na podstawie art. 385 kpc oddalił apelację jako niezasadną.

(-) SSO Małgorzata Andrzejewska (-) SSO Grażyna Łazowska (spr.) (-) SSO Teresa Kalinka

Sędzia Przewodniczący Sędzia